

Arbeidsutkast per 12. september 2023

Polyfons faglige plattform

Strategi 2024-2030?

Dette dokumentet inngår (når vedtatt) som vedlegg 1 for klyngeavtalen for Polyfon kunnskapsklynge for musikkterapi. Strategidokumentet erstatter dokumentet [Polyfons faglige plattform](#) fra 29.04.2021.

Dette er en foreløpig innspillsversjon av Polyfons kommende strategi. Alle interesserte er velkomne til å gi skriftlige innspill til strategiprosessen, se Polyfons [nettside](#) for mer informasjon og [lenke til skjema for innspill](#).

- Tekst merket med lysegrønt er aktuelle tekstalternativ, der vi legger fram mer enn ett forslag til vurdering
- Tekst merket med gult er informasjon/spørsmål til strategi- og styringsgruppe

1 Innledning	2
1.1 Klyngas avgrensning: Tverrfaglig samarbeid om musikk og musikkterapi	2
1.2 Klyngas kontekst	2
2 Utfordringsbilde og kunnskapsgrunnlag	2
2.1 Utfordringsbilde	2
2.2 Kunnskapsgrunnlag	2
3 Visjon og verdigrunnlag	3
3.1 Visjon	3
3.2 Verdigrunnlag og relasjon til FNs bærekraftsmål	3
4 Målsettinger	4
5 Satsinger	4
6 Virkemidler	4
7 Litteratur	5
Vedlegg 1: Begrepsavklaringer	6
Vedlegg 2: Klyngas navn og historie	7
Vedlegg 3: Strategiprosessen	8

1 Innledning

[Kunnskapsklynga Polyfon](#) er et nasjonalt samarbeid om musikk og musikkterapi, med vekt på samskaping for musikk, helse, livskvalitet og medborgerskap i et livsløpsperspektiv.

Klynga er koordinert av Universitetet i Bergen, ved Griegakademiet, og arbeider med en bred og inkluderende musikkforståelse, der musikkens verdi og betydning for mennesker i utfordrende livssituasjoner vektlegges.

1.1 Klyngas avgrensning: Tverrfaglig samarbeid om musikk og musikkterapi

Uttrykket «musikk og musikkterapi» kommuniserer bredde og fokus i klyngas tverrfaglige samarbeid.

Bredde: Polyfon-samarbeidet søker å styrke musikkens plass og relevans i samfunnet. Klyngedeltakerne arbeider derfor med et bredt spekter av musikkpraksiser. Det er likevel ikke slik at hele musikkfeltet er omfatta av klyngesamarbeidet, men først og fremst den delen som relateres til helse og samfunnsdeltaking.

Fokus: Samarbeidet springer ut av de fremste fagmiljøene i musikkterapi i Norge og dette fagfeltet anses som et viktig og nødvendig bidrag i kunnskapsbasert bruk av musikk som helse- og samfunnsressurs.

Vi viser til Vedlegg 1 for klargjøring av noen av de begrepene vi her har tatt i bruk. Slike begreper er gjenstand både for endring og uenighet. En del av klyngas virksomhet vil derfor være å stimulere til refleksjon og debatt.

1.2 Klyngas kontekst

Kunnskapsklynga er etablert for å fremme samarbeid og læring, gjennom deling av kunnskaper og erfaringer, der både brukermedvirkning, faglighet og ledelsesforankring vektlegges.

Klyngas nasjonale kontekst er i rask endring og skisseres i pkt. 2. Også den internasjonale konteksten er i endring, noe som bl.a. synliggjøres ved at Verdens helseorganisasjon (WHO) har begynt å samle, bygge og formidle kunnskap om sammenhenger mellom kunst, kultur og helse ([Arts and Health](#)). Organisasjonen peker på behovet for fornying av helsepolitikken de kommende tiår, noe som gir medvind til Polyfon-samarbeidet. Samtidig settes spørsmål om samarbeidets bredde og fokus på sakskartet på nye måter.

2 Utfordringsbilde og kunnskapsgrunnlag

2.1 Utfordringsbilde

Det norske samfunnet står overfor flere samfunnsutfordringer knytta til helse, utenforskap og deltakelse.

For store grupper i samfunnet, ikke minst de unge, er det økende utfordringer knytta til psykisk helse og rusbruk, bl.a. relatert til stress og ensomhet. Samtidig er det en raskt økende andel eldre personer i befolkningen, der noen vil ha store behov og utfordringer.

Utenforskap er en annen sentral samfunnsutfordring, med innvandrere, flyktninger og andre grupper som kan stå overfor økonomiske barrierer og begrensede muligheter. Dette påvirker samfunnsdeltakelse, da mange opplever mangelfull tilgang til utdanning, arbeid og kulturelle aktiviteter.

Endringer i demografi og økonomi skaper et økende press på tilbud og tjenester, der det etter hvert trolig ikke bare blir knapphet på økonomiske ressurser, men også på kompetanse og personell. Inkluderende politikk og målretta innsats er nødvendig for å adressere de komplekse problemstillingene. Det vil bl.a. oppstå behov for oppgaveforskyvninger, med spørsmål om hvordan og i hvilken grad ny profesjonskompetanse så vel som sivilsamfunn og den enkelte kan bidra til å mobilisere nye ressurser for helse og samfunnsdeltaking.

Behovene og endringene må sees i sammenheng med globale utfordringer innen miljø, klima, teknologiutvikling og konflikthåndtering.

2.2 Kunnskapsgrunnlag

Musikk og musikkterapi er ikke svaret på alle de utfordringer som her er beskrevet, men kan bidra med noen viktige løsninger, bl.a. fordi musikkaktivitet kan bygge motivasjon, identitet og ressurser og også skape nye muligheter for å delta og medvirke i fellesskap og samfunn.

Gjennom musikk og musikkterapi kan vi i en del tilfeller nå fram til personer og grupper som er vanskelige å hjelpe med mer tradisjonelle tilbud og tjenester. Vi står derfor overfor muligheter for å utvikle nye samfunnsrelevante tilbud og tiltak som styrker og supplerer de virkemidlene vi i dag har til rådighet.

Kunnskapsgrunnlaget er i rask utvikling, både når det gjelder hvordan musikk virker på kropp og hjerne, hvordan folk opplever og bruker musikk, og hva effektene av ulike typer tiltak og intervensjoner er. De senere år har kunstnerisk utviklingsarbeid og «arts-based research» også bidratt med ny forståelse av de skapende prosessene som inngår i all musisering. Vi viser til Polyfons nettsider for oppdaterte oversikter over kunnskapsgrunnlaget for ulike områder: <lenker vil bli lagt ut i løpet av høsten>.

Mer forskning om differensierte effekter og ulike aktørperspektiv er etterspurt, der det bl.a. blir viktig å undersøke når spesifikke musikkterapitilbud er nødvendige for kvalitet og forsvarlighet og når andre typer musikktilbud kan gjøre god nok eller bedre nytte. Det vil også være viktig med mer kunnskap om musikkens og musikkterapiens begrensninger, samt potensielle negative effekter og erfaringer.

3 Visjon og verdigrunnlag

3.1 Visjon

Visjon:

Enten: Musikk for bedre liv og helse

Eller: Musikk i liv, helse og fellesskap

Kunnskapsklynga Polyfon bygger et nasjonalt ledende og internasjonalt profilert samarbeid om å utvikle og bruke kunnskap om musikk som ressurs for helse og samfunnsdeltaking.

3.2 Verdigrunnlag og relasjon til FNs bærekraftsmål

Polyfons verdigrunnlag kan sammenfattes slik:

Enten: Tid for musikk, rom for alle, vilje til nyskaping

Eller: Tid for musikk, rom for alle, kultur for utvikling

De tre delene av verdiformuleringa henger sammen. Klyngesamarbeidet bygger på at både musikkens egenverdi og bruksverdi fortjener å løftes fram og at dette skaper behov for en romslig og inkluderende samarbeidskultur for utvikling og nyskaping. Forsking og utdanning inngår som viktige komponenter i dette. Sagt med andre ord: Klyngesamarbeidet bygger på verdier som likeverd, mangfold, solidaritet og soliditet.

Verdigrunnlaget er knytta til flere av FNs bærekraftsmål, særlig mål nr. 3, 4, 10, 11 og 17:

4 Målsettinger

Fire sentrale virkeområder i Polyfon-samarbeidet er: 1) Formidling, 2) Praksisutvikling, 3) Forsking, og 4) Utdanning. Klyngedeltakerne samarbeider for at aktivitetene i de fire virkeområdene i størst mulig grad skal henge sammen og styrke hverandre.

Hovedmålsetting:

Enten: Gjennom samskaping og medvirkning skal kunnskapsklynga Polyfon være med på å forme morgendagens samfunn og bidra til at musikk og musikkterapi er tilgjengelig for de innbyggerne som ønsker og trenger dette, med likeverdige tilbud i hele landet.

Eller: Kunnskapsklynga Polyfon skal være med på å forme morgendagens samfunn og bidra til at musikk og musikkterapi er tilgjengelig med likeverdige tilbud i hele landet, i tråd med forskningsinformert kunnskap og nasjonale retningslinjer.

For å realisere visjon og hovedmålsetting, har kunnskapsklynga satt seg følgende konkrete målsettinger for de fire virkeområdene skissert over:

1. Kunnskap om helseressursene musikk og musikkterapi er lett tilgjengelig i samfunnet.
- 2a. Musikk er tatt systematisk i bruk som folkehelseressurs, med vekt på mestring og deltaking.
b. Musikkterapi er integrert i tjenester og tilbud på en systematisk, kunnskapsinformert og brukerorientert måte, der det tilrettelegges for fag- og kompetanseutvikling.
3. Forsking om musikk og musikkterapi er praksisnær og samfunnsrelevant og av internasjonal standard.
- 4a. Emner og/eller kurs om musikk og musikkterapi er integrerte i aktuelle profesjonsutdanninger.
b. Utdanningene i musikkterapi er aktuelle, av høy kvalitet og av tilstrekkelig omfang.

Det kan være ønskelig å formulere handlingsmål som kan gjelde som prioriteringer i tidsavgrensa perioder. Disse kan knyttes til mer konkrete handlingsplaner. Se ellers Del 6, om Virkemidler.

5 Satsinger

Begrepet satsinger brukes om strategisk valgte arbeidsområder, ut ifra samfunnsbehov og klyngedeltakernes interesser og muligheter. At klynga peker ut satsinger skal *ikke* stenge for nye gode faglige initiativ.

Klyngas hovedsatsinger når det gjelder arbeid med aktuelle samfunnsutfordringer, er:

- **Enten:** Barn og unges helse og oppvekst (**Eller:** Barn og unges oppvekst)
- Psykisk helse og rus
- Eldrehelse
- Habilitering og rehabilitering
- **Enten:** Folkehelse (**Eller:** Folkehelse, inkludering og fellesskap) (**Eller:** Folkehelse, kultur og medborgerskap).

Det vil kunne være overlappende tematikker i flere satsinger. Utenforskap som samfunnsutfordring er et slikt eksempel. Det helhetlige samarbeidet i klynga og kontakt satsingene imellom bør bidra til at dette blir en konstruktiv overlapping og ikke unødig dobbeltarbeid.

6 Virkemidler

Samskaping og medvirkning er grunnleggende arbeidsmåter i klyngesamarbeidet, som bl.a. omfatter kommuner, helseforetak, universitet, høyskoler og forskingsinstitutt. Klynga samarbeider også tett med brukerorganisasjoner og nasjonale kompetansemiljø. Kunnskapsklyngas virkemidler kan i stor grad sees som redskaper for å få disse ressursene og kompetansene til å virke sammen, på måter som både tjener den enkelte klyngedeltaker og fremmer realisering av de målsettinger som er definert for klyngesamarbeidet.

- Virkemidler for likeverdig samarbeid:
 - Alle klyngedeltakere er med i klyngas styringsgruppe
 - Andre samarbeidsorgan – som arbeidsgrupper, erfaringspanel, ressursgruppe og fagråd – sikrer at ulike stemmer blir hørt
 - Klynge skal så langt som mulig samarbeide med eksisterende nettverk innen helse, kultur, utdanning og oppvekst
- Virkemidler for utvikling av fag og praksis:
 - Informasjon og formidling til offentligheten og til brukere og tjenester
 - Erfaringsutveksling, diskusjon og rådgiving
 - Konferanser, seminarer og webinarer
 - Utlysing av prosjektmidler (såkornmidler)
 - Støtte til formidling og arrangement
- Virkemidler for evaluering av klyngas arbeid:
 - Når relevant, utarbeides tidsavgrensa handlingsplaner for aktuelle virkeområder
 - Polyfons arbeid dokumenteres og vurderes, bl.a. gjennom årsmeldinger som rapporterer aktivitet og gir indikasjoner på samfunnseffekten av klyngesamarbeidet
 - Seminarer og konferanser bidrar til kritisk refleksjon og diskusjon

Virkemidlene skal evalueres og utvikles fortløpende, etter hvert som behovene hos deltakerne endres og utvikler seg.

7 Litteratur

**** (ikke skrevet inn ennå)

Vedlegg 1: Begrepsavklaringer

De definisjonene som følger, beskriver hvordan noen sentrale termer blir brukt i klyngesamarbeidet:

Musikk	Musikk kan forstås som en sosial praksis, der både estetiske og mellommenneskelige relasjoner er i spill. I Polyfon utforskes musikkens relasjon til helse og deltaking, i prosesser der musikkens egenverdi og bruksverdi sees i sammenheng.
Helse	I Polyfon-samarbeidet forstås helse vidt, med fysiske, eksistensielle og sosiokulturelle dimensjoner. Samarbeidet er derfor ikke bare tverrfaglig, men også tverrsektorielt, og omfatter både folkehelsearbeid og den helsehjelpen som gis av tjenestene.
Musikkterapi	<i>Musikkterapi</i> viser til et åpent forskingsfelt og en mer avgrensa profesjonspraksis: i) Forskingsfeltet musikkterapi omfatter studiet av sammenhenger mellom musikk og helse, inkludert helseskadelig musikkbruk. Feltet er med andre ord <i>ikke</i> avgrensa til studiet av profesjonell praksis, men er et tverrfaglig møtested mellom kunst, humaniora, samfunnsvitenskap, pedagogikk, psykologi og medisin. Studier av musikk som folkehelseiltak og hverdagsressurs på den ene sida og grunnforskning om musikk og hjernen på den andre, eksemplifiserer bredden i temaområder som inngår. ii) Musikkterapi som profesjonell praksis utføres av fagpersoner med godkjent musikkterapeututdanning og omfatter f.eks. personorientert arbeid med lavterskeltilbud eller indikerte terapitilbud og systemorientert arbeid i og med organisasjon og lokalsamfunn. Det systemorienterte arbeidet inkluderer rådgiving av og samarbeid med andre profesjonsutøvere, frivillige, pårørende, osv.
Kunnskap	<i>Kunnskap</i> utvikles i ulike former, som f.eks. påstandskunnskap, ferdighetskunnskap, fortrolighetskunnskap og handlingskunnskap. Klyngesamarbeidet er basert på en pluralistisk kunnskapsforståelse, der en både vektlegger ulike former for vitenskapelig og kunstnerisk kunnskap samt de ferdigheter, den innsikt og den fortrolighet med fenomener som utvikles i praksisfeltet.
Klynge	<i>Klyngeforståelsen</i> som ligger til grunn, er at Polyfon skal være en samling av ulike, men likeverdige, deltakere som utfyller og støtter hverandre i arbeidet med å realisere et sett verdier og målsettinger. Klynge er altså ikke basert på samlokalisering som forutsetning for deltaking. Deltakere fra hele landet ønskes velkomne i samarbeidet. Samtidig vil klynge legge til rette for styrking av lokale samarbeidsrelasjoner, gjennom arbeidsgrupper, regionale nettverk, osv. Arenaer for uformell utveksling av ideer og erfaringer etableres gjennom konferanser, seminar og ulike digitale kommunikasjonsløsninger.
Polyfon	Klyngas egennavn er <i>Polyfon</i> , og dette fungerer også som en metafor og et akronym som kommuniserer sentrale verdier og premisser i klyngesamarbeidet (se Vedlegg 2).
Samskaping	*legges til....?

Kommentar: Kunnskapsklynge Polyfon arbeider altså med helheten av helserelaterte musikktilbud i Norge, samtidig som musikkterapifaget er en basis for samarbeidet. I noen tilfeller er det viktig for innbyggerne/ tjenestebrukerne å vite at en formell musikkterapeutkompetanse er på plass, slik det bl.a. er presisert i ulike nasjonale behandlingsretningslinjer fra Helsedirektoratet. Samtidig er musikk og helse et genuint tverrfaglig felt, og frivillighetens innsats og innbyggernes egen musikkaktivitet vil også kunne være helserelatert. Disse begrepsavklaringene tydeliggjør at musikkterapi som fagområde er tverrfaglig og forutsetter samarbeid med en rekke ulike disipliner og fagfelt, og at også praksis forutsetter samarbeid med ulike aktører, i ulike situasjoner. Klynge vil derfor være kjennetegnet av stor bredde i perspektiv og praksiser og det vil være en naturlig del av klyngesamarbeidet å sette prioriteringer og begrepsforståelser under debatt.

Vedlegg 2: Klyngas navn og historie

Metaforen Polyfon og de verdier som preger kunnskapsklyngas arbeid

Klyngas navn spiller på det musikalske uttrykket *polyfoni*, som viser til flerstemmig musikk hvor de ulike stemmene inngår i en helhet, men likevel er selvstendige (i kontrast til homofoni, hvor en hovedstemme dominerer).

Navnet *Polyfon* formidler at kunnskapsklyngas samarbeid om å musikk som helseressurs skal være:

- kjennetegna av likeverdighet og gjensidig respekt
- der academia og praksisfelt utfyller hverandre
- og der praktikere, forskere, ledere og brukere av musikkterapitilbud alle skal ha mulighet til å bli hørt og delta i samarbeidet.

Akronymet POLYFON og faglige premiss som informerer klyngesamarbeidet

POLYFON – brukt som et todelt *akronym* – formidler sentrale faglige premiss som informerer samarbeidet. Det er flere nivå som spiller sammen i utvikling av praksis, og i klyngas arbeid vil et samspill mellom sivilsamfunn, stat og marked – et kjennetegn ved den nordiske samfunnsmodellen – være ønskelig.

- POL (Person – Organisasjon – Lokalsamfunn): Kunnskapsklynga arbeider for kunnskapsinformerte musikkterapitilbud med relevans både på person- og systemnivå.
- Y (Yrkesutøvelse): Kunnskapsklynga arbeider for innovative og samarbeidsorienterte endringer i utøvelse av profesjonsroller, i tråd med den kunnskap og de erfaringer som utvikles og løftes fram i klyngesamarbeidet.
- FON (Frivillige aktører – Offentlige aktører – Næringslivsaktører): Kunnskapsklynga arbeider med å mobilisere ressurser for innovasjon og omstilling i offentlig sektor gjennom et samspill mellom sivilsamfunn, stat og marked.

Klyngas historie

Etter sonderinger i 2013 og 2014, ble Polyfon etablert som et Bergens-orientert prosjekt i 2015. Klynga fikk en bredere orientering mot større deler av Vestlandet de etterfølgende år, og ble så etablert som en [fast nasjonal samarbeidsstruktur](#) i 2022. For nærmere informasjon om klyngas utvikling, viser vi til [årsmeldingene](#) og til [rapporten om klyngas prosjektperioder](#).

Klyngas felt har blitt utvida med åra, men det konkrete utgangspunktet var den helt nye situasjonen som oppstod da Helsedirektoratet (2013) inkluderte en klar anbefaling av musikkterapi i den nasjonale, faglig retningslinja for behandling av personer med psykoselidelser. For første gang var det å arbeide med systematisk utvikling av musikkterapitilbud innen helsetjenestene et «samfunnsoppdrag». Dette var løfterikt med tanke på fagets samfunnsrelevans, samtidig som det fort ble klart at en ville møte særegne utfordringer i arbeidet med å implementere musikkterapi systematisk, bl.a. fordi det forutsetter en fagkompetanse som det ikke har vært tradisjon for å bruke i helsevesenet. Like klart var det at utdanningsinstitusjonene innen musikkterapi stod overfor nye utfordringer, bl.a. når det gjelder faglig relevans og utdanningskapasitet.

Kommentar

De verdier som framheves av Polyfon som metafor finner gjenklang i nasjonale føringer, f.eks. når det gjelder behovet for å styrke medvirkning i tjenestene (jf. ulike tradisjoner for recoveryorientert og personsentrert praksis). De faglige premiss som framheves av POLYFON som akronym finner bl.a. gjenklang i nasjonale strategiprosesser som HelseOmsorg21 og BarnUnge21.

Vedlegg 3: Strategiprosessen

Om ønskelig kan dette vedlegget kort gjøre greie for strategiprosessen, strategigruppas mandat og sammensetning, osv.